

ΣΧΟΛΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ ΓΙΑ ΤΑ 20 ΤΕΥΧΗ ΤΩΝ ΓΕΩΓΡΑΦΙΩΝ

Ευαγγελία Αθανασίου¹

Οι *Γεωγραφίες* παρουσιάζουν όλο το εύρος των θεμάτων της έρευνας για θέματα χώρου στην Ελλάδα. Αποτελούν το μοναδικό έντυπο βήμα για την έκφραση της έρευνας αυτής και γι' αυτό η ύπαρξή τους και μόνο είναι ιδιαίτερα κρίσιμη. Ως σοβαρό βήμα, το περιοδικό αναδεικνύει τις διαφορετικές πτυχές και όψεις των ελληνικών χωρικών ζητημάτων και τις πολλαπλές χωρικές διαστάσεις της ελληνικής πραγματικότητας. Πέρα και μέσα από αυτή του τη λειτουργία, το περιοδικό επεξεργάζεται το στίγμα μίας ελληνικής χωρικής προβληματικής, όχι με την έννοια της περιφερειακής, ετεροπροσδιοριζόμενης ως προς το κυρίαρχο κέντρο συζήτησης, αλλά της διαφορετικής, όσο και αλληλένδετης, θέασης από έκκεντρη και μεταβαλλόμενη θέση. Η επεξεργασία αυτού του στίγματος είναι ένα εγχείρημα που συνεχίζεται. Ευχόμαστε οι *Γεωγραφίες* να αντέξουν για πολύ ακόμη, κόντρα στην αρνητική συγκυρία.

Γεωργία Αλεξανδρή, Βενετία Χατζή²

Η Γεωγραφία ως ανεξάρτητη επιστήμη στην Ελλάδα μπορεί να αναπτύχθηκε πρόσφατα, αλλά ο ρόλος της πλέον, στην τρέχουσα περίοδο της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής κρίσης, αποκτά ιδιαίτερη σημασία. Παράλληλα, όμως, οι πολιτικές λιτότητας που επιβάλλονται και οι «αναδιαρθρώσεις» που προωθούνται σε επιστημονικά ιδρύματα και ερευνητικά κέντρα δυσχεραίνουν σημαντικά το έργο των νέων ερευνητών/ριών, πλήττοντας σε μεγάλο βαθμό την κοινωνική έρευνα, και στην προκείμενη περίπτωση τον επιστημονικό κλάδο της Ανθρωπογεωγραφίας.

Το περιοδικό *Γεωγραφίες*, με το 20ό τεύχος και διανύοντας τον 11ο χρόνο ζωής του, έχει αποτελέσει πηγή αναζήτησης και αναφοράς για αρκετούς ερευνητές. Δίνοντας έρεισμα στη διατύπωση απόψεων και δημοσίευση θέσεων, που υπό άλλες συνθήκες θα έμεναν στα ράφια προσωπικών βιβλιοθηκών, έχει συμβάλει στη διαμόρφωση ενός πρωτογενούς ελληνόγλωσσου γεωγραφικού διαλόγου. Κατά την προσωπική μας άποψη, το περιοδικό *Γεωγραφίες* σηματοδοτεί επιπλέον ένα χώρο για την προώθηση της χωρικής και κοινωνικής δικαιοσύνης. Εκτιμώντας την προσπάθεια και την ποιότητα της εργασίας της Συντακτικής Επιτροπής για το εξαιρετικό αυτό εγχείρημα όλα αυτά τα χρόνια, αυτό που ίσως θα επιχειρούσαμε να προτείνουμε είναι η συνέχιση και ενθάρρυνση της κατάθεσης ριζοσπαστικών γεωγραφικών προσεγγίσεων, τις οποίες άλλωστε επιβάλλει η εποχή μας...

Βασίλης Αυδίκος³

Σε μια εποχή όπου ο χώρος των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών παραμερίζεται συνειδητά από τις κυρίαρχες δομές, η εκδοτική προσπάθεια των *Γεωγραφιών* αποτελεί μια όαση για αυτούς που ασχολούνται με τις επιστήμες του

¹ Επίκουρη Καθηγήτρια, Τομέας Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Τμήμα Αρχιτεκτόνων, ΑΠΘ.

² Υποψήφιος Διδάκτορας, Τμήμα Γεωγραφίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο.

³ Εντεταλμένος διδάσκων στο τμήμα Περιφερειακής Οικονομικής Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας.

χώρου, η οποία, παράλληλα, κρατά ένα υψηλό ποιοτικό επίπεδο στην παρουσίαση της ελληνικής γεωγραφικής σκέψης. Στα επόμενα χρόνια, θα ήταν ευχή οι Γεωγραφίες να λειτουργήσουν ως μια πιο ενεργή επιστημονική κοινότητα για τους έλληνες γεωγράφους, μέσα από πρωτοβουλίες για την διοργάνωση ημερίδων-συνεδρίων και την διευκόλυνση των νέων ερευνητών να έρθουν σε επαφή με την ευρύτερη γεωγραφική κοινότητα. Ακόμη, θα ήταν επιθυμητό οι *Γεωγραφίες* να αποτελέσουν τον πυρήνα μιας προσπάθειας που θα αναδείξει τη γεωγραφική γνώση στο ευρύτερο κοινό και θα εμπλουτίσει διάφορες συζητήσεις επίμαχων και καθημερινών πολιτικών με τη γεωγραφική ανάλυση, που τόσα πολλά έχει να προσφέρει.

4 Διδάκτωρ ΕΜΠ, Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας.

5 Υποψήφια Διδάκτωρ ΕΜΠ, Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας.

Φερενίκη Βαταβάλη,⁴ Ευαγγελία Χατζηκωνσταντίνου⁵

Σκαλίζοντας το παρελθόν για να δούμε πώς και πότε ξεκινά η σχέση μας με τις *Γεωγραφίες* συνειδητοποιήσαμε πως και οι δυο μας γνωρίσαμε το περιοδικό με έναν τρόπο πολύ βιωματικό. Αμέσως μετά το τέλος των αρχιτεκτονικών μας σπουδών μάς δόθηκε βήμα για να παρουσιάσουμε τη δουλειά μας ανάμεσα σε κείμενα και άρθρα δασκάλων, συναδέλφων και συμφοιτητών μας, ανθρώπων από διαφορετικές γενιές που ήδη γνωρίζαμε ή θα γνωρίζαμε τα επόμενα χρόνια.

Από τότε οι *Γεωγραφίες* αποτέλεσαν για μας έναν από τους βασικούς χώρους συζήτησης για τα ζητήματα του χώρου. Ένα χώρο συζήτησης που μέσα από την πλούσια θεματολογία και τις προσεγγίσεις των επιμέρους θεμάτων αναδεικνύει συστηματικά τις πολλαπλές διαστάσεις του χώρου. Θεωρούμε μάλιστα ότι υπάρχει πεδίο για ακόμα μεγαλύτερες συνθέσεις οπτικών της κοινωνικής και της φυσικής γεωγραφίας πάνω σε συγκεκριμένα θέματα.

Θα θέλαμε να σταθούμε λίγο στο τεύχος για την Ολυμπιακή Αθήνα, το οποίο θεωρούμε σταθμό στην ιστορία του περιοδικού. Οι εξαιρετικές διερευνήσεις που έγιναν στο πλαίσιο του σχετικού αφιερώματος τροφοδότησαν τη συζήτηση για τους πρόσφατους μετασχηματισμούς των πόλεων, ανοίγοντάς τη στο ευρύτερο κοινό τόσο με την πολύ ενδιαφέρουσα δημόσια συζήτηση όσο και με το πολύ καλό φωτογραφικό υλικό που το συνόδευαν. Λαμβάνοντας μάλιστα υπόψη τους περιορισμούς στο σχολιασμό της επικαιρότητας που τίθενται από μία εξαμηνιαία έκδοση, η κριτική αποτίμηση ζητημάτων μέσα από ανάλογα αφιερώματα αποκτά ιδιαίτερη σημασία. Τολμούμε μάλιστα να προτείνουμε ένα αντίστοιχο αφιέρωμα για την Αθήνα ή γενικότερα για την ελληνική πόλη στη σημερινή συγκυρία της κρίσης.

Κλείνοντας, θα θέλαμε να σημειώσουμε πως βρίσκουμε τη μορφή του περιοδικού ιδιαίτερα προσεγμένη καθώς και αναγνωρίσιμη, και κάποια από τα εξώφυλλα του πραγματικά δροσερά!

6 Καθηγήτρια, Τομέας Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης Τμήμα Αρχιτεκτόνων, ΑΠΘ.

Αλέκα Γερόλυμπου⁶

Από την αρχή με έθελξαν το αντικείμενο και οι στόχοι του περιοδικού *Γεωγραφίες*. Το όνομα πρώτα, που παραπέμπει στην κυριολεκτική αλλά τόσο πολύσημη ετυμολογία της λέξης Γεωγραφία ως Γράφω την Γη, και συσχετίζει τον φυσικό κόσμο με τις κοινωνικές και πολιτισμικές διεργασίες. Ύστερα, ο πληθυντικός στον τίτλο, που προϊδεάζει για την πολυδιάστατη θεώ-

ρηση των θεμάτων και τη μη-συμβατική, ενίοτε ανατρεπτική, προσέγγιση, σύμφωνα με τις καλύτερες παραδόσεις της discipline.

Στην Ελλάδα, ως διέξοδος για το ξεπέραςμα των πολλών και μεγάλων κρίσεων που γνώρισε η χώρα, χρησιμοποιήθηκε πάντα η «αξιοποίηση» της εθνικής γης. Και, κάθε φορά, η κακοποίησή της δημιούργησε δισεπίλυτα προβλήματα που μακροπρόθεσμα διαμόρφωσαν προβληματικές συνθήκες ζωής στους αστικούς και αγροτικούς χώρους, αλλά και την απαράδεκτη νοοτροπία ιθυνόντων και πολιτών απέναντι στην εκμετάλλευση της γης. Το περιοδικό, χωρίς να συμμερίζεται την πλασματική ευφορία της τελευταίας δεκαετίας, ανέδειξε τις ιδιαίτερες πτυχές που σχετίζονται με την οργάνωση του χώρου και βρίσκονται στον πυρήνα των περισσότερων σύγχρονων πολιτικών προβλημάτων. Οικολογία, αστικοποίηση, μετανάστευση, θέματα φύλου, ανάπτυξη περιφερειών, gentrification, city branding, μορφές αφανούς εργασίας, κ.λπ., αποτελούν τη θεματική των άρθρων, που καταφέρνουν να συνδυάζουν θεωρητικές προσεγγίσεις με έρευνα στον τόπο και να ισορροπούν μεταξύ του ακαδημαϊκού επιπέδου και μιας εύστοχης και απαιτητικής εκλαϊκευσης. Το ξέρω ότι είμαι πολύ θετική... Και θα συνεχίσω. Χαίρομαι ιδιαίτερα τις «Γεωεπικαιρότητες», διαβάζω μανιωδώς τις βιβλιοκριτικές (όσο πιο εκτενείς τόσο καλύτερα) και πιστεύω πως συχνότατα υπήρξαν αξιόλογες δημοσιεύσεις φοιτητικών εργασιών. Παραμένοντας πάντα αρχιτέκτων, θα 'θελα να δω λίγο χρώμα και περισσότερες εικόνες, και να δηλώσω παράλληλα ότι καταλαβαίνω γιατί αυτό δεν είναι εφικτό. Ελπίζω να μου ζητήσετε και πάλι να γράψω όταν φτάσουμε στα 100 τεύχη...

Ένωση Γεωγράφων Ελλάδας

Το να συμπληρώνει ένα περιοδικό 20 τεύχη σε ένδεκα χρόνια ζωής είναι από μόνο του αξιόλογο επίτευγμα. Δείχνει ότι το έντυπο αυτό έχει καταφέρει να εδραιώσει κατά τρόπο αδιαμφισβήτητο τη θέση του στις επιστημονικές εκδόσεις και ότι έχει δημιουργήσει μια στέρεη σχέση με το αναγνωστικό του κοινό.

Στην περίπτωση, όμως, των *Γεωγραφιών* η επιτυχία γίνεται μεγαλύτερη, μιας και πρόκειται για μια έκδοση που άνοιξε νέους δρόμους στη ελληνική γεωγραφική σκέψη. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η απόφαση αρχικά των εκδόσεων ΕΞΑΝΤΑΣ και αργότερα των εκδόσεων ΝΗΣΟΣ να στηρίζουν το όραμα της Συντακτικής Ομάδας των *Γεωγραφιών* εκδίδοντας ένα περιοδικό ειδικευμένο στη ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ αποτέλεσε στην εποχή της ρίσκο. Ήταν η εποχή όπου η αναγέννηση της Γεωγραφικής Εκπαίδευσης στην Ελλάδα με τη λειτουργία των δύο Πανεπιστημιακών Τμημάτων βρισκόταν ακόμα στα πρώτα της βήματα... Τότε, οι *Γεωγραφίες* ήταν ένα από τα βασικά σημεία αναφοράς για τους ανθρώπους που προσπαθούσαν να προσεγγίσουν τις σύγχρονες χωρικές αντιλήψεις και τη συστηματική ανάπτυξη του γεωγραφικού στοχασμού, του κοινωνικού προβληματισμού και του επιστημονικού διαλόγου με εύληπτο αλλά υψηλού επιπέδου περιεχόμενο.

Η διεπιστημονική προσέγγιση της γεωγραφικής επιστήμης παράγει μια προστιθέμενη παιδαγωγική αξία, η οποία συμβάλλει στην ανάδειξη νέων τρόπων θέασης της χωρικής πραγματικότητας και στη θετική αλλαγή νοοτροπίας, και προς αυτή την κατεύθυνση πιστεύουμε ότι οφείλει να κινηθούν το ενδιαφέρον και οι προτεραιότητες της Συντακτικής Ομάδας του περιοδικού στο άμεσο μέλ-

λον. Η ανάγκη ουσιαστικής εμπλοκής των *Γεωγραφιών* στην προσπάθεια προώθησης της γεωγραφικής σκέψης στο ευρύτερο κοινό (π.χ. μέσω συνεδρίων, εκθέσεων, συναντήσεων προώθησης) γίνεται εντονότερη προκειμένου να δημιουργηθεί και να αναπτυχθεί ένα δυναμικό δίκτυο γεωγραφικού διαλόγου και αλληλεπίδρασης.

Για εμάς, την Ένωση Γεωγράφων Ελλάδας (Ε.ΓΕΩ.), όλα αυτά χρόνια το περιοδικό υπήρξε ένας από τους πιο αποδοτικούς διαύλους επικοινωνίας με καταξιωμένους επιστήμονες του χώρου, συναδέλφους/σες, μεταπτυχιακούς/ες και προπτυχιακούς/ες φοιτητές/τριες. Έχουμε κάθε λόγο να παροτρύνουμε τους συναδέλφους/σες μας να ενισχύσουν ακόμη περισσότερο το έργο του περιοδικού με τη συμμετοχή τους στη αρθρογραφία του και να στηρίξουν την κυκλοφορία του με την ανάγνωσή του. Ευχόμαστε στις *Γεωγραφίες* να συνεχίσουν με μεγαλύτερο δυναμισμό δίνοντας περισσότερο βαρύτητα σε σύγχρονα ερευνητικά πεδία, μεταδίδοντας τον πλούτο και την ομορφιά της Γεωγραφικής Επιστήμης με παράλληλες δραστηριότητες και... να τα χιλιάσουν!

7 Επίκουρη Καθηγήτρια,
Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας
και Ανάπτυξης, ΑΠΘ-Βέροια.

Ελισάβετ Θωΐδου⁷

Οι *Γεωγραφίες* πραγματικά άντεξαν να παραμένουν ένα από τα ελάχιστα επιστημονικά περιοδικά για την ανάλυση και τον σχεδιασμό του χώρου στην Ελλάδα. Τίτλος και περιεχόμενο ανέδειξαν το νόημα και τη σημασία του επιστημονικού πεδίου της Γεωγραφίας. Το περιοδικό, με τη σταθερή του παρουσία τα 11 τελευταία χρόνια, εκτός από το γεγονός ότι προσφέρει έναν έγκυρο χώρο για επιστημονικές δημοσιεύσεις ο οποίος δεν καλύπτεται από αντίστοιχα επιστημονικά περιοδικά του εξωτερικού, συμβάλλει και στη διαμόρφωση ενός τρόπου θεώρησης των ζητημάτων του χώρου. Η ενθάρρυνση της κριτικής σκέψης είναι ένα βασικό στοιχείο που διαμορφώνει τον χαρακτήρα του. Σημαντικό στοιχείο είναι ακόμα η ανάδειξη της διεπιστημονικότητας της Γεωγραφίας κατά την επιλογή των θεμάτων, αν και ίσως θα είχε ενδιαφέρον να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στα θέματα του χωρικού σχεδιασμού.

Για το μέλλον ιδιαίτερη επιτυχία μπορεί να έχει η σύνδεση των εκδόσεων με συγκεκριμένες επιστημονικές διοργανώσεις, όπως εξάλλου φάνηκε από τη μέχρι τώρα πορεία του περιοδικού. Επιπλέον, ίσως δεν μπορεί να αποφύγει κανείς το ερώτημα πως θα ήταν οι *Γεωγραφίες* σε ηλεκτρονική (μόνο;) έκδοση. Σε κάθε περίπτωση, εύχομαι οι *Γεωγραφίες* και οι άνθρωποί τους να συνεχίσουν να επιμένουν με επιτυχία για πολλά ακόμα τεύχη.

8 Επίκουρος Καθηγητής,
Τμήμα Γεωγραφίας, Χαροκόπειο
Πανεπιστήμιο.

Ευθύμιος Καρύμπαλης⁸

Θα ήθελα να συγχαρώ τη Συντακτική Επιτροπή του περιοδικού *Γεωγραφίες*, του μοναδικού ελληνικού περιοδικού των επιστημών του χώρου που αναλύει και παρουσιάζει με προσιτό σε όλους τους αναγνώστες τρόπο σύγχρονα επιστημονικά γεωγραφικά θέματα.

Έχοντας δημοσιεύσει 4 άρθρα, 2 παρουσιάσεις συνεδρίων και 1 παρουσίαση έρευνας, θα ήθελα να επισημάνω τη σχολαστική κρίση των εργασιών και τη γλωσσική επιμέλεια στην οποία υπόκεινται τα κείμενα πριν δημοσιευθούν στο περιοδικό. Εντούτοις σε κάποιες περιπτώσεις η δημοσίευσή τους αργεί πολύ. Ίσως

φταίει ο μικρός αριθμός τευχών που δημοσιεύονται το χρόνο. Καλό θα ήταν ο αριθμός αυτός να αυξηθεί.

Το πολύ θετικό του περιοδικού είναι η πλούσια ύλη που καλύπτει εξίσου τα αντικείμενα της φυσικής και ανθρώπινης γεωγραφίας. Δημοσιοποιεί τα ερευνητικά αποτελέσματα προγραμμάτων και διατριβών ενώ πάντα θίγει επίκαιρα θέματα αιχμής. Κάτι που θα πρόσθετε στην αισθητική του περιοδικού και συνάμα θα έκανε ευχάριστη την ανάγνωση θα ήταν το χρώμα. Μεγάλος αριθμός εικόνων αφορά χάρτες που σαφώς χάνουν σε ποιότητα όταν τυπώνονται σε αποχρώσεις του γκρι. Επίσης η δημιουργία μιας ιστοσελίδας για το περιοδικό με τους τίτλους των περιεχομένων ανά τεύχος, τις οδηγίες προς τους συγγραφείς και ίσως ένα χώρο κουβέντας και ανταλλαγής απόψεων για την ύλη θα το έκανε περισσότερο γνωστό.

Με την ευχή να χιλιάσει τα τεύχη του!

Θανάσης Κίζος⁹

Η γεωγραφική εκπαίδευση και έρευνα στην Ελλάδα δεν έχει την ιστορία και το βάθος που έχει σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Πριν από 10 περίπου χρόνια, μαζί με τον συνεργάτη μου τότε Χ. Βακουφάρη υποβάλλαμε μια εργασία για το Συνέδριο της Εταιρείας Αγροτικής Οικονομίας (για τη γεωγραφία των προϊόντων ποιότητας στην Ελλάδα), η οποία απορρίφθηκε ως «πολύ γεωγραφική». Κράτησα την απόρριψη αυτή ως τίτλο τιμής και τελικά μια διαφορετική εκδοχή δημοσιεύτηκε στις *Γεωγραφίες*. Πέρα από το συγκεκριμένο παράδειγμα, το περιοδικό ήρθε για να καλύψει ένα σημαντικό κενό, προσφέροντας ένα βήμα δημοσίευσης γεωγραφικών μελετών και ερευνών στα ελληνικά. Η εξωστρέφεια και η δημοσίευση σε διεθνείς γλώσσες είναι πολύ σημαντικές, αλλά πολλά αξιόλογα άρθρα, νέα και δουλειές που αφορούν την Ελλάδα δεν θα δημοσιεύονταν αλλιώς, ενώ η δημοσίευση στα ελληνικά καλύπτει και ένα βιβλιογραφικό κενό κυρίως για φοιτητές και εργαζόμενους.

Αντίστοιχα γεωγραφικά περιοδικά στην Ευρώπη (Δανία, Βέλγιο, Νορβηγία, Σουηδία) έχουν ζωή περισσότερο από 100 χρόνια. Αν συνυπολογιστεί η πολύ μικρότερη γεωγραφική παράδοση στη χώρα μας σε σχέση με τις χώρες αυτές, το γεγονός ότι οι *Γεωγραφίες* κλείνουν 20 τεύχη και 11 έτη ενεργής και ενδιαφέρουσας ζωής είναι ιδιαίτερα σημαντικό. Η επιμέλεια της Συντακτικής Επιτροπής έχει παίξει οπωσδήποτε σημαντικό ρόλο στο γεγονός αυτό. Της εύχομαι ακόμη 20 τεύχη στο ίδιο επίπεδο και καλύτερα.

Τι λείπει από το περιοδικό; Ίσως περισσότερα θεματικά τεύχη. Η οργάνωση τους είναι δύσκολη και χρονοβόρα, αλλά με σωστή επιμέλεια αποτελούν πολύ χρήσιμη πηγή ελληνικής βιβλιογραφίας για φοιτητές αλλά και εργαζόμενους. Τα όσα έχουν γίνει ήταν εξαιρετικά. Περισσότερα θα ήταν καλύτερα κατά τη γνώμη μου, χωρίς όμως αυτό να περιορίζει τη δυνατότητα δημοσίευσης μεμονωμένων άρθρων. Μια ακόμη ιδέα που θα μπορούσε να εξετάσει κανείς είναι η επιθετικότερη προώθηση του περιοδικού. Η συμπερίληψη του σε διεθνείς βάσεις δεδομένων θα είναι ιδιαίτερα χρήσιμη ως προς αυτό. Κλείνοντας να ευχηθώ μακροήμερευση με τη σημερινή ζωντάνια και αξιοπιστία.

9 Επίκουρος Καθηγητής,
Τμήμα Γεωγραφίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

10 Καθηγητής, Τμήμα Γεωλογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Χαμπίκ Μαρουκιάν¹⁰

Με αφορμή τη συμπλήρωση 11 ετών από την έκδοση του πρώτου τεύχους του περιοδικού *Γεωγραφίες*, εύχομαι όχι απλά να συνεχίσει να μας χαρίζει την πλούσια ύλη του αλλά να δυναμώσει ακόμη περισσότερο φθάνοντας τα 1.000 τεύχη. Είναι το μοναδικό ίσως περιοδικό στην Ελλάδα που δίνει τη δυνατότητα σε ερευνητές και επιστήμονες των επιστημών του χώρου να παρουσιάσουν τη δουλειά τους. Η ποικίλη θεματολογία του αφορά τόσο θέματα φυσικής γεωγραφίας και περιβάλλοντος, και περισσότερο ανθρώπινης γεωγραφίας.

Κατανοώντας την μεγάλη προσπάθεια που απαιτείται για τη διατήρηση του περιοδικού νομίζω πως τα δύο τεύχη το χρόνο είναι λίγα. Μακάρι στο μέλλον να μπορέσουν να υπάρξουν περισσότερα τεύχη το χρόνο. Επίσης, με τη δυνατότητα δημοσίευσης άρθρων, βιβλιοκριτικών και παρουσίασης ερευνητικών προγραμμάτων στην αγγλική γλώσσα και τη διανομή του σε βιβλιοθήκες πανεπιστημίων του εξωτερικού η απήχυσή του θα ήταν πολύ μεγαλύτερη από τα στενά πλαίσια του ελλαδικού χώρου.

Εύχομαι, παρά τις δύσκολες οικονομικές συγκυρίες της σημερινής εποχής, να συνεχίσει να χαρίζει πλούσια «γεωγραφική» ύλη στους αναγνώστες του.

11 Λέκτορας, Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας, Τμήμα Αρχιτεκτόνων, ΕΜΠ.

Ειρήνη Μίχα¹¹

Στη Σχολή Αρχιτεκτονικής του ΕΜΠ, την προηγούμενη ακαδημαϊκή χρονιά, δοκιμάσαμε να εντάξουμε σε προπτυχιακό μάθημα για τις θεωρίες και τις πολιτικές της σύγχρονης πόλης έναν κύκλο σεμιναρίων, ζητώντας από τους φοιτητές και τις φοιτήτριες να μελετήσουν συγκεκριμένα κείμενα από τη σχετική βιβλιογραφία και να τα παρουσιάσουν στην τάξη. Στο πρώτο σεμινάριο συμπεριλάβαμε στα προτεινόμενα άρθρα το *Εισαγωγικό σημείωμα* του τεύχους αφιέρωμα των Γεωγραφιών «Αθήνα 2004. Στα μονοπάτια της παγκοσμιοποίησης;» (τ. 7, καλοκαίρι 2004, σ. 13-25). Οι παρουσιάσεις πήγαν πολύ καλά, και στη συζήτηση που ακολούθησε αναπτύχθηκε πλούσιος και ώριμος προβληματισμός. Ωστόσο η ερώτηση-παρατήρηση μιας φοιτήτριας πιστεύω ότι αποκτά σήμερα ιδιαίτερη σημασία: «Μα είναι δυνατόν να έχουν διατυπωθεί και δημοσιευθεί όλα για την κρίση από τότε και να βρισκόμαστε σε αυτή την κατάσταση;» – ιδιαίτερη σημασία όχι μόνο ως κριτική αποτίμηση της πολύχρονης πορείας των *Γεωγραφιών*, αλλά και της ευρύτερης και επίμονης προσπάθειας όσων (με έρευνα, εκδόσεις, σεμινάρια, επιστημονικές συναντήσεις κ.ά.) επιδιώκουν να αναδειχθεί στη χώρα μας ένας έγκυρος προοδευτικός λόγος για τη μελέτη του χώρου (αστικού και μη).

Εκτός από την εξοικείωση με τις διεπιστημονικές προσεγγίσεις που συνθέτουν αυτόν το λόγο, οι *Γεωγραφίες* προσωπικά με στήριξαν στις πρώτες συγγραφικές μου απόπειρες, ενώ μέσα από την ύλη τους γνώρισα επίσης το επιστημονικό έργο φίλων και συναδέλφων. Σήμερα αποτελούν βασική βιβλιογραφική παραπομπή για τα μαθήματά μου και μια μεγάλη αγκαλιά για όλα εκείνα που βασανίζουν τις σκέψεις περιμένοντας υπομονετικά να βρεθεί χρόνος για να διατυπωθούν.

Το 20ό τεύχος συμβολικά υπενθυμίζει την αγωνία της πρώτης δημοσίευσης, τα σχόλια, κείμενα που έχουν διαβαστεί και ξαναδιαβαστεί συνθέτοντας και αναδιαμορφώνοντας την οπτική μας. Αποτελεί όμως και κίνητρο για πιο ουσιαστική

δική μας συνεισφορά. Μια πρόταση για τα επόμενα τεύχη θα εστίαζε ίσως σε κείμενα που βασίζονται σε διδακτικές ενότητες (με τη μορφή ακόμα και του προφορικού λόγου των διαλέξεων), με στόχο την ενίσχυση της σχέσης του περιοδικού με μαθήματα που επεξεργάζονται θεωρητικά (κατανοώντας και αναλύοντας) τα ζητήματα του χώρου.

Θάνος Παγώνης¹²

Το περιοδικό *Γεωγραφίες* ήρθε να καλύψει ένα σημαντικό κενό στην ελληνική βιβλιογραφία, προσφέροντας ένα ευρύ και ανοιχτό πεδίο για τη διεπιστημονική συνεύρεση διαφορετικών θεωρήσεων, αλλά και εισάγοντας νέες θεματικές στην εγχώρια συζήτηση σχετικά με τα θέματα του χώρου. Αποτέλεσε έτσι ένα «παράθυρο» κατανόησης των δραματικών εξελίξεων που έλαβαν χώρα τις τελευταίες δεκαετίες, αλλά και έναν «ενδιάμεσο χώρο» για την κριτική επεξεργασία εννοιών και συζητήσεων από τον διεθνή χώρο σε σχέση με τις ιδιαιτερότητες του τοπικού πλαισίου. Αυτό αποτελεί άλλωστε βασικό ζητούμενο στην πρόσφατη περίοδο, όπου ο ελληνικός χώρος εκτέθηκε σε σημαντικές επιδράσεις ευρύτερων μεταλλαγών, μέσω της Ολυμπιάδας, των μεταναστευτικών ροών, αλλά και την συγκυρία της οικονομικής κρίσης. Μέσα στο διάστημα των 11 χρόνων από τη λειτουργία του περιοδικού διαμορφώθηκε έτσι ένα σημαντικό σώμα βιβλιογραφίας στην ελληνική γλώσσα που αποτελεί πολύτιμη αναφορά για όσους ασχολούνται με την έρευνα και τη διδασκαλία των σύγχρονων αστικών φαινομένων. Για το μέλλον θα ήθελα να δω τις *Γεωγραφίες* να διατηρούν την ταυτότητά τους, με φιλοξενία περισσότερων συγκριτικών μελετών ανάλυσης και πολιτικών για τον αστικό χώρο, ανάδειξη των ιδιαιτεροτήτων της ελληνικής πόλης, εμβαθύνσεις στα θέματα του χώρου σε σχέση με την οικονομική κρίση και τη μεταβαλλόμενη σχέση ανάμεσα στο χώρο και την κοινωνία.

Ιων Σαγιός¹³

Οι ελληνικές γεω-γραφές ήταν πάντα αρκετά πλούσιες αλλά και πολύ διάσπαρτες. Σημαντικά βιβλία και αρκετά περιοδικά, κυρίως όμως με ξενόγλωσσα ή μεταφρασμένα άρθρα, αναφέρονταν στο χώρο και τη σημασία του για τη διαμόρφωση της καθημερινότητας. Η διασπορά αυτή δεν επέτρεπε την ανάπτυξη ενός συστηματικού διαλόγου για τα ζητήματα του χώρου στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία.

Θυμάμαι όταν ξεκίνησα να ψάχνω τη σχετική με το χώρο ελληνική βιβλιογραφία για τη διδακτορική μου διατριβή εντόπισα ένα μόνο περιοδικό, το *Πόλη και Περιφέρεια*, και αυτό ήδη εξαντλημένο. Εντόπισα ένα τεύχος στον Ελευθερουδάκη και ένα στην Εστία.

Από το 2001 όμως, όταν είχα τελειώσει το διδακτορικό μου και δημοσίευσα την περίληψή του στις *Γεωγραφίες*, το τοπίο των γεω-γραφών έχει αλλάξει. Οι νέες/νέοι ερευνήτριες/τες έχουν πλέον στη διάθεσή τους μια σοβαρή συγκεντρωμένη βάση αναφοράς στην ελληνόγλωσσα πραγματεία για το χώρο στις σελίδες των 20 τευχών των *Γεωγραφιών*.

Η συστηματική έκδοση των τευχών με πρωτότυπες δημοσιεύσεις για το χώρο και τη Γεωγραφία της σύγχρονης Ελλάδας έχει συμβάλει στην ανάδειξη

12 Επίκουρος Καθηγητής,
Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας,
Τμήμα Αρχιτεκτόνων, ΕΜΠ.

13 Επίκουρος Καθηγητής,
Τομέας Γεωγραφίας, Τμήμα Τοπογράφων Μηχανικών, ΕΜΠ.

μιας νέας μεγάλης δεξαμενής ερευνητικών αντικειμένων και έχει βοηθήσει πολλές και πολλούς στην προσπάθειά μας να μιλήσουμε για τη δική μας καθημερινότητα, στο κοινό που κυρίως τη μοιράζεται: τους φοιτητές μας, τους συναδέλφους μας, τους ανθρώπους που βρίσκονται σε θέσεις που μπορούν να επηρεάσουν τη διαμόρφωση πολιτικής.

Γράφοντας για και διαβάζοντας τις *Γεωγραφίες* δεν μας απασχολεί μόνο ο διεθνής Impact Factor, αλλά η συμμετοχή μας στην κατανόηση και την αλλαγή της χωρικότητάς μας.

Η συνέχεια αναμένεται πολύ ενδιαφέρουσα.

14 Επίκουρος Καθηγητής,
Τμήμα Γεωγραφίας, Χαροκόπειο
Πανεπιστήμιο.

Χρίστος Χαλκιάς¹⁴

Στους κύκλους των γεωγράφων κυκλοφορεί το παρακάτω απόφθεγμα, το οποίο αναφέρεται ως ρήση του Α. Einstein για τη Γεωγραφία:

Ως παιδί, το μεγαλύτερό μου όνειρό ήταν να γίνω ένας γεωγράφος. Αργότερα, σκέφτηκα σοβαρά το θέμα και κατέληξα στο συμπέρασμα ότι αυτό είναι ένα πολύ δύσκολο αντικείμενο. Έτσι, με κάποια απροθυμία στράφηκα –ως υποκατάστατο– προς τη φυσική.

Αυθόρμητα όλοι οι γεωγράφοι όταν το ακούν υπομειδιούν αυτάρεσκα. Η αλήθεια είναι ότι τα παραπάνω γράφτηκαν –ως αστείο– από έναν καθηγητή γεωγραφίας και συνεπώς ποτέ δεν ειπώθηκαν από τον ίδιο τον Einstein. Όμως, γεωγράφοι, μην απογοητεύεστε. Το παρακάτω –που όντως είπε ο Einstein– ίσως συνιστά μεγαλύτερη κολακεία για τη Γεωγραφία:

Ένας άνθρωπος αποτελεί ένα τμήμα ενός συνόλου, που ονομάζεται από εμάς «σύμπαν», ένα τμήμα το οποίο περιορίζεται στο χώρο και το χρόνο. Βιώνει τον εαυτό του, τις σκέψεις και τα συναισθήματά του ως κάτι διαφορετικό από το υπόλοιπο σύμπαν, βιώνει μια συνειδησιακή πλάνη. Αυτή η ψευδαίσθηση είναι ένα είδος φυλακής για εμάς, μας περιορίζει στις προσωπικές μας επιθυμίες και στην αγάπη για τα κοντινά μας άτομα. Το καθήκον μας πρέπει να είναι να απελευθερώσουμε τους εαυτούς μας από αυτή τη φυλακή διευρύνοντας τον κύκλο της γνώσης και της συμπόνιας μας έτσι ώστε να αγκαλιάσει όλα τα πλάσματα και το σύνολο της φύσης.

Σήμερα, 11 χρόνια μετά από τη μέρα που η Συντακτική Επιτροπή και οι συνεργάτες της πέτυχαν, με πολύ προσπάθεια, την έκδοση του περιοδικού *Γεωγραφίες*, νομίζω ότι το περιοδικό βοηθά στην Ελλάδα να διευρύνουμε τον κύκλο της γνώσης και της συμπόνιας μας για τον άνθρωπο και το περιβάλλον πάνω στη γη. Και αυτό, πράγματι, είναι ένα έργο ιδιαίτερα δύσκολο και απαιτητικό.

Ξεκινώντας να γράφω αυτές τις αράδες είχα στο μυαλό μου διάφορες σκέψεις και προτάσεις για τις *Γεωγραφίες*. Βάζοντας τις σε μια σειρά καταλήγω αυθόρμητα στο ότι αυτό που μου αρέσει περισσότερο είναι η ποικιλομορφία της θεματολογίας, αυτό που θέλω να βλέπω πιο συχνά είναι επιστημονικά άρθρα με σύνθετη γεωγραφική οπτική και αυτό που θα ήθελα να προστεθεί στα μελλοντικά τεύχη είναι μια σελίδα με αναφορά σε έναν κομβικό όρο ή έννοια της Γεωγραφίας. Να αναλαμβάνει κάποιος/α κάθε φορά να αναλύει έναν γεωγραφικό όρο από τα διαφορετικά πεδία της γεωγραφίας με σκοπό την κατάκτηση ενός κοινού λόγου αλλά και ως αφορμή για γόνιμες αντιπαραθέσεις.